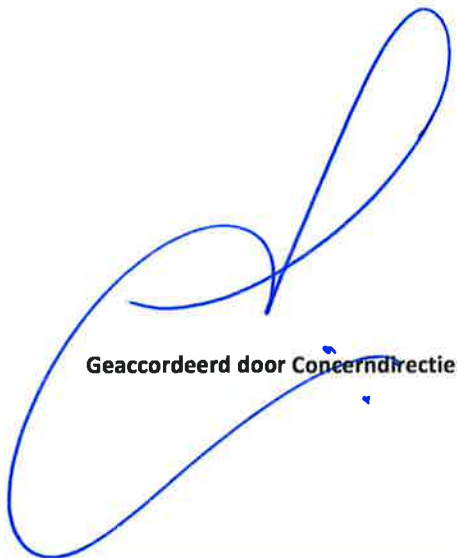




# PLAN VAN AANPAK & VOORTGANG CO<sub>2</sub>

Rapportage conform de gestelde eisen in  
handboek CO<sub>2</sub>-Prestatieladder 3.1

**Auteur(s): John Phernambucq**



**Geaccordeerd door Concerndirectie:**



**Geaccordeerd door Duurzaamheidsmanager:**

**COLOFON**

Het format voor deze rapportage is opgesteld door Facilicom Energiemanagement.

Facilicom Energiemanagement  
Van Leeuwenhoekweg 1  
5482 TK Schijndel

0495 - 590500

<https://www.facilicom-energie.nl/>  
[energie@facilicom.nl](mailto:energie@facilicom.nl)

# Inhoud

1. Inleiding.....	4
2. Actuele CO <sub>2</sub> -Footprint, 2021.....	5
2.1 CO <sub>2</sub> -footprint 2021.....	5
2.2 Kruistabel ISO 14064-1.....	8
3. Voortgang CO <sub>2</sub> -uitstoot.....	9
3.1 Voortgang reductiemaatregelen.....	9
3.2 Voortgang reductiedoelstellingen.....	9
3.3 Projecten met gunningsvoordeel.....	9
4. CO <sub>2</sub> -Reductiebeleid.....	10
4.1 Energiebeoordeling.....	10
4.1.1 Energiebeoordeling wagenpark 2020.....	10
4.1.2 Energiebeoordeling panden.....	11
4.2 KPI's om voortgang te monitoren.....	12
5. Reductiedoelstellingen.....	14
5.1 Reductiedoelstellingen.....	15
6. Reductiemaatregelen.....	16
6.1 Reductiemaatregelen zakelijke reizen (Scope 1, Scope 2, Business travel).....	16
6.2 Reductiemaatregelen panden (Scope 1, Scope 2).....	17

# 1. Inleiding

Informatie omtrent de CO<sub>2</sub>-prestatieladder. Van der Ende is innovator, producent en leverancier van technische producten voor de volgende thema's; water, lucht, klimaat en filtratie. Van der Ende produceert en levert een breed assortiment pompen, waterbehandelingsinstallaties, elektromotoren, frequentieregelaars, (regel)afsluiters, ventilatoren en industriële filterinstallaties. Zij bieden specialistisch advies en technische dienstverlening en de innovatieve gepatenteerde producten worden wereldwijd afgenomen.

Dit rapport, mede opgesteld door Facilicom Energiemanagement, is opgesteld met als doel om vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheidsbesef actief werk te maken van CO<sub>2</sub>-reductie. De CO<sub>2</sub>-prestatieladder is hierbij een uiterst geschikt instrument, omdat organisaties met een certificaat twee keer zoveel CO<sub>2</sub> reduceren<sup>1</sup>. Het rapport is opgesteld aan de hand van de eisen beschreven in het Handboek CO<sub>2</sub>-prestatieladder 3.1<sup>2</sup>.

Van der Ende heeft zich als doel gesteld om voor 2025 20% CO<sub>2</sub>-reductie te hebben behaald ten opzichte van het basisjaar 2021. Om dit ambitieuze doel te berekenen wordt er door iedereen, die onderdeel is van het concern, hard gewerkt. Er is een roadmap opgesteld om duidelijke middellange termijndoelen te koppelen aan het lange termijndoel om in 2050 CO<sub>2</sub>-neutraal te zijn als concern. Om de ambities waar te maken is medewerking van iedereen binnen de organisatie nodig. Van alle medewerkers wordt verwacht dat zij hun werkzaamheden uitvoeren in overeenstemming met het beleid van Van der Ende groep. Open en transparante communicatie is hiervoor van groot belang om het bewustzijn en de participatie van de medewerkers te verhogen. De verantwoordelijkheid voor het vormgeven van het energiebeleid, het bepalen van de te nemen reductiemaatregelen en het uitvoeren van het communicatieplan is belegd bij de duurzaamheidsverantwoordelijke (Ed van der Schans). Daarnaast is de directie eindverantwoordelijke voor het duurzaamheidsbeleid.

Om te monitoren of Van der Ende Groep op de goede weg is, zal halfjaarlijks worden geëvalueerd of de geplande maatregelen correct zijn geïmplementeerd. Daarnaast wordt er jaarlijks een emissie inventaris opgesteld. Deze evaluatiemomenten moeten er samen met de inzet van 109 medewerkers voor zorgen dat dit ambitieuze doel wordt behaald.

De CO<sub>2</sub>-prestatieladder zorgt ervoor dat Van der Ende Groep inzichtelijk heeft waar de grootste uitdagingen liggen voor hen. Door deze inzichtelijkheid kan Van der Ende Groep de meest effectieve maatregelen implementeren. Om deze inzichtelijkheid om te zetten in een verbetering van het CO<sub>2</sub>-beleid is Van der Ende Groep actief lid van keteninitiatieven, zoals (nader te benoemen), om kennis te vergaren en het eigen CO<sub>2</sub>-managementsysteem te verbeteren.

---

<sup>1</sup> Rietbergen, M. G., Opstelten, I. J., & Blok, K. (2017). Improving energy and carbon management in construction and civil engineering companies—evaluating the impacts of the CO<sub>2</sub> Performance Ladder. *Energy Efficiency*, 10(1), 55-79.

<sup>2</sup> SKAO. (2020, juni). Handboek CO<sub>2</sub>-prestatieladder 3.1.

[https://media.skao.nl/content/ska/skadownload/CO2Prestatieladder%20Handboek%203.1\\_22-6-2020.pdf](https://media.skao.nl/content/ska/skadownload/CO2Prestatieladder%20Handboek%203.1_22-6-2020.pdf)

## 2. Actuele CO<sub>2</sub>-Footprint, 2021

De CO<sub>2</sub>-footprint geeft een inventarisatie van de totale hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen: de GHG-emissies. De inventarisatie is een verantwoording van eis 3.A.1 van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder en is uitgevoerd conform de norm ISO 14064-1 § 9.3.1. In het CO<sub>2</sub> managementplan is hiervoor een kruistabel opgenomen en zijn de uitgangspunten en methode beschreven.

### 2.1 CO<sub>2</sub>-footprint 2021

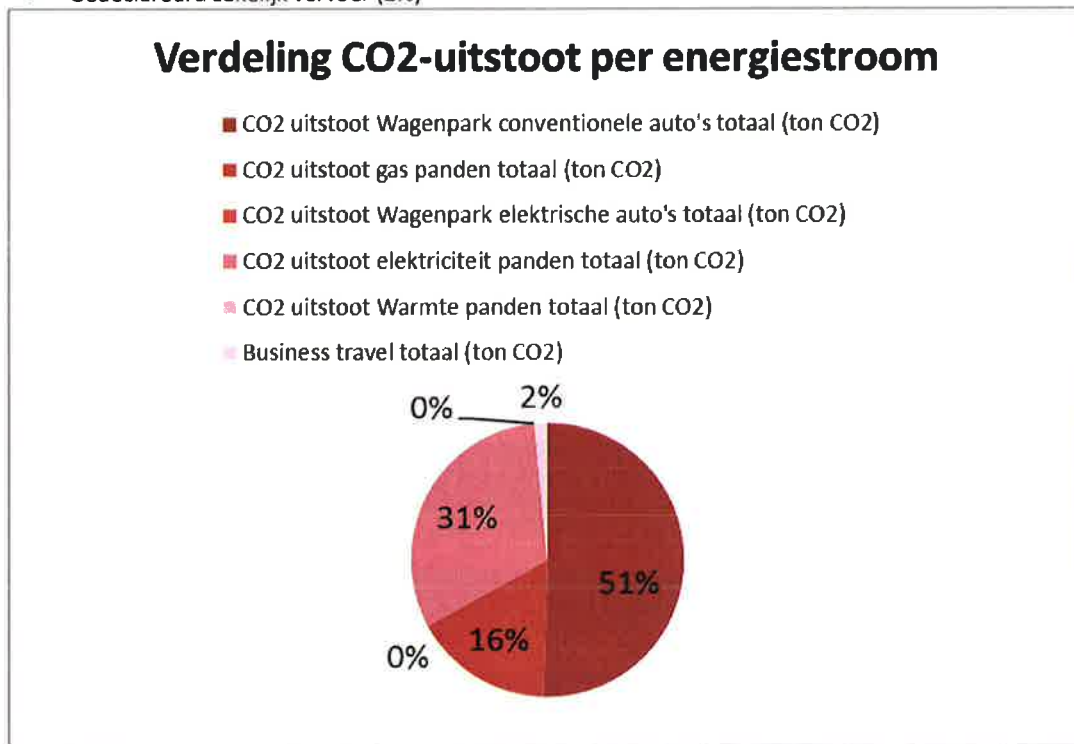
Onderstaande tabel toont de CO<sub>2</sub>-footprint van de activiteiten van Van der Ende in het jaar 2021. De totale CO<sub>2</sub>-uitstoot was 601,88 ton CO<sub>2</sub>, waarvan 67% in scope 1 en 33% in scope 2 (inclusief zakelijk verkeer).

**Tabel 1: Emissie-inventaris Van der Ende activiteiten 2020**

Thema		CO <sub>2</sub> -parameter		CO <sub>2</sub> -equivalent	
<b>CO<sub>2</sub>-uitstoot scope 1</b>					
1	Wagenpark & materieel	Benzine	16.920 liter	2,784 kg CO <sub>2</sub> /liter	47,1 ton CO <sub>2</sub>
1	Wagenpark & materieel	Diesel	78.726 liter	3,262 kg CO <sub>2</sub> /liter	256,81 ton CO <sub>2</sub>
1	Wagenpark & materieel	LPG	0 liter	1,798 kg CO <sub>2</sub> /liter	0 ton CO <sub>2</sub>
1	Wagenpark & materieel	Aardgas	0 kg	2,633 kg CO <sub>2</sub> /kg	0 ton CO <sub>2</sub>
1	Panden	Aardgas	52.664 m <sup>3</sup>	1,884 kg CO <sub>2</sub> / m <sup>3</sup>	99,2 ton CO <sub>2</sub>
<b>Subtotaal scope 1</b>					<b>403,11 ton CO<sub>2</sub></b>
<b>CO<sub>2</sub>-uitstoot scope 2 inclusief (gedeclareerd) zakelijk verkeer</b>					
2	Wagenpark & materieel	Elektriciteit	0 kWh	0,556 kg CO <sub>2</sub> /kWh	0 ton CO <sub>2</sub>
	Panden	Elektriciteit (Groen)	0 kWh	0 kg CO <sub>2</sub> /kWh	0 ton CO <sub>2</sub>
2	Panden	Elektriciteit	340.777 kWh	0,556 kg CO <sub>2</sub> /kWh	189,5 ton CO <sub>2</sub>
	Panden	STEG	0 GJ	35,97 Kg CO <sub>2</sub> /GJ	0 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Internationale vliegreizen	42.124 km	0,147 kg CO <sub>2</sub> /km	6,19 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Europese vliegreizen	10.656 km	0,2 kg CO <sub>2</sub> /km	2,13 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Regionale vliegreizen	0 km	0,297 kg CO <sub>2</sub> /km	0 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Privé auto	3.836 km	0,195 kg CO <sub>2</sub> /km	0,75 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Openbaar vervoer	0 km	0,036 kg CO <sub>2</sub> /km	0 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Diesel	0 liter	3,262 kg CO <sub>2</sub> /liter	0 ton CO <sub>2</sub>
3	Zakelijk vervoer	Benzine	0 liter	2,784 kg CO <sub>2</sub> /liter	0 ton CO <sub>2</sub>
<b>Subtotaal scope 2 + BT</b>					<b>198,57 ton CO<sub>2</sub></b>
<b>Totale CO<sub>2</sub>-uitstoot</b>					<b>601,68 ton CO<sub>2</sub></b>

In onderstaande figuur is de verdeling van de CO<sub>2</sub>-uitstoot per thema weergegeven. De totale CO<sub>2</sub>-uitstoot in 2021 was 602 ton CO<sub>2</sub>. De belangrijkste verbruikers in 2021 waren:

- Brandstofverbruik Wagenpark con (51%)
- Ingekochte elektriciteit voor kantoorpanden (31%)
- Aardgas voor kantoorpanden (16%)
- Gedeclareerd zakelijk vervoer (2%)



**Figuur 1: Verdeling CO<sub>2</sub>-uitstoot 2021 per thema**

#### **Verbranding biomassa**

Verbranding van biomassa vond niet plaats bij Van der Ende in 2021.

#### **GHG-verwijderingen**

Er heeft geen broeikasverwijdering plaatsgevonden.

#### **Uitzonderingen**

Er zijn geen noemenswaardige uitzonderingen te noemen op het GHG-protocol.

#### **Belangrijkste beïnvloeders**

Binnen Van der Ende hebben de inkoop van brandstof van het wagenpark, inkoop van elektriciteit en de inkoop van aardgas een grote invloed op de CO<sub>2</sub>-footprint. Hiervan is het wagenpark met 51% veruit de variabele met de grootste invloed. Er zijn geen specifieke personen of individuen te benoemen, die een dussdanige impact hebben op de CO<sub>2</sub>-footprint.

#### **Significante veranderingen ten opzichte van basisjaar**

Voor de berekening van de emissie-inventaris van 2020 zijn geen significante veranderingen te melden, behalve het gebruik van nieuwe emissiefactoren zoals voorgeschreven op [www.co2emissiefactoren.nl](http://www.co2emissiefactoren.nl).

#### **Onzekerheden**

Bijna alle gebruikte gegevens voor de berekening van de emissie-inventaris zijn gebaseerd op facturen en/of werkelijke getallen. Van de locatie in België zijn de energiegegevens minimaal beschikbaar. Verder is van het wagenpark niet alle gegevens beschikbaar. Niet elke medewerker met een tankpas beschikt over een tankpas alleen de gegevens zijn niet altijd even goed beschikbaar. Hier zal in de komende periode aan gewerkt worden.

### **Geplande verbeteringen data 2022**

De energiegegevens van België worden de komende periode op orde gebracht. Voor het wagenpark geldt dat tegenwoordig iedereen een tankpas heeft gekregen zodat de gegevens completer worden.

### **Uitsluitingen**

In het CO<sub>2</sub>-Prestatieladder Handboek 3.1 is uitgesplitste rapportage van de CO<sub>2</sub>-emissieinventaris over alle broeikasgassen niet verplicht. Het is dus niet vereist deze niet-CO<sub>2</sub>- broeikasgassen (CH<sub>4</sub>, N<sub>2</sub>O, HFC's, PFC's en SF<sub>6</sub>) die vrijkomen bij operaties van het bedrijf, mee te nemen in de emissie-inventaris. Emissiefactoren van [www.co2emissiefactoren.nl](http://www.co2emissiefactoren.nl) zijn uitgedrukt in CO<sub>2</sub>-equivalenten. Verder zijn de volgende emissies niet meegenomen in de inventaris, omdat deze minder dan 1% van het totaal uitmaken:

- Koudemiddelen: Koudemiddelen zitten in gesloten systemen en geven alleen incidenteel (bij lekkage) een emissie. Indien dit gebeurt, gaat het maximaal om enkel kilogrammen. Daarmee is de bijdrage aan de totale footprint verwaarloosbaar (<0,1%).
- Tijdelijke locaties Includio: De CO<sub>2</sub>-uitstoot van deze tijdelijke locaties is slechts voor een zeer klein gedeelte toe te schrijven aan de medewerkers van Faciliom. (<1% van het totaal)

### **Verificatie**

De emissie-inventaris van Van der Ende is gevalideerd door Faciliom tijdens de interne audit.



## 2.2 Kruistabel ISO 14064-1

De emissie-inventaris is opgesteld volgens de eisen uit ISO 14064-1, paragraaf 9.3.1. ISO14064-1 bevat internationale richtlijnen over het kwantificeren en rapporteren van broeikasgasemissies voor bedrijven. In onderstaande tabel is een kruistabel gemaakt van de onderdelen uit ISO 14064-1 en de hoofdstukken in het rapport.

**Tabel 2: Kruistabel ISO 14064-1**

<b>ISO 14064-1 §9.3.1</b>	<b>Onderdeel</b>	<b>Waar?</b>
<b>a</b>	Beschrijving van de rapporterende organisatie.	CO <sub>2</sub> -managementplan
<b>b</b>	Verantwoordelijke persoon.	2
<b>c</b>	Verslagperiode.	2
<b>d</b>	Documentatie van de organisatorische grenzen.	CO <sub>2</sub> -managementplan
<b>e</b>	Documentatie van de rapporterende grenzen, incl. criteria vastgesteld door de organisatie om significante emissies te bepalen.	CO <sub>2</sub> -managementplan
<b>f</b>	Directe CO <sub>2</sub> -emissies in ton CO <sub>2</sub> , andere emissies naar keuze.	2
<b>g</b>	Beschrijving relevante biogene CO <sub>2</sub> -emissies en – verwijderingen.	2
<b>h</b>	Directe CO <sub>2</sub> -verwijderingen, indien gekwantificeerd	2
<b>i</b>	Uitleg over de eventuele uitsluiting van GHG-bronnen of GHG-sinks.	2
<b>j</b>	Gekwantificeerde indirecte GHG-emissies.	2
<b>k</b>	Basisjaar en referentiejaar van de footprint.	2
<b>l</b>	Uitleg van wijziging of herberekening van het referentiejaar of andere historische data.	CO <sub>2</sub> -managementplan
<b>m</b>	Kwantificeringsmethoden en toelichting op de keuze.	CO <sub>2</sub> -managementplan
<b>n</b>	Uitleg van wijzigingen in eerder gebruikte kwantificeringsmethoden.	2
<b>o</b>	Referentie/documentatie emissiefactoren en verwijderingsfactoren.	2
<b>p</b>	Beschrijving van invloed van onzekerheden met betrekking tot de nauwkeurigheid van emissie- en verwijderingsdata.	2
<b>q</b>	Beschrijving onzekerheidsanalyse en resultaten.	2
<b>r</b>	Verklaring dat het rapport is opgesteld conform ISO 14064-1.	2
<b>s</b>	Statement met betrekking tot de verificatie van de emissie-inventaris, inclusief vermelding van de mate van zekerheid.	2
<b>t</b>	De equivalentie-factoren (GWP-waarden) gebruikt in de berekening incl. de bron.	2



## **3. Voortgang CO<sub>2</sub>-uitstoot**

Dit hoofdstuk wordt de komende jaren gevuld. Doordat het basisjaar 2021 betreft is er nog geen voortgang beschikbaar.

### **3.1 Voortgang reductiemaatregelen**

Er zijn geen maatregelen gemonitord in 2021, omdat in 2021 de initiële ladderbeoordeling zal plaatsvinden. Er zijn in de afgelopen jaren wel al een aantal CO<sub>2</sub> reducerende maatregelen geïmplementeerd zoals het vervangen van de verlichting naar led, instellen van de stookinstallaties en het uitbreiden van het wagenparkassortiment. In de komende jaren zullen verschillende extra maatregelen worden ingevoerd en de reeds ingevoerde maatregelen worden doorgezet en dan wel scherp gemonitord.

### **3.2 Voortgang reductiedoelstellingen**

Voor 2020 waren geen reductiedoelstellingen geformuleerd voor 2020. Er is om deze reden dan ook geen conclusie aan de CO<sub>2</sub>-footprint van 2020 te verbinden.

### **3.3 Projecten met gunningsvoordeel**

Van der Ende heeft op dit moment geen project verkregen met gunningsvoordeel.

## 4. CO<sub>2</sub>-Reductiebeleid

Het doel van dit hoofdstuk is om de huidige verbruiken te analyseren en te bepalen waar de grootste verbetering mogelijk is. Hiervoor wordt in sectie 4.1 een energiebeoordeling uitgevoerd en het verbeterpotentieel vastgesteld. Vervolgens worden in sectie 4.2 KPI's opgesteld om de totale footprint en de footprint per scope te kunnen monitoren. Deze KPI's zijn gericht op het monitoren van de grootste verbruikers.

### 4.1 Energiebeoordeling

Het doel van de energiebeoordeling is de huidige en de historische energieverbruiken van Van der Ende in kaart te brengen. Deze beoordeling geeft minimaal 80% van de energiestromen weer. Zo zijn door deze analyse de grootste verbruikers geïdentificeerd. De grootste verbruikers van Van der Ende betreffen het wagenpark en het materieel (67% van de totale CO<sub>2</sub>-uitstoot in 2020) en de uitstoot van de panden (33% van de totale CO<sub>2</sub>-uitstoot in 2020). Om deze reden is de energiebeoordeling opgesplitst in enerzijds de energiebeoordeling van het wagenpark (sectie 4.1.1) en anderzijds de energiebeoordeling van de panden van Van der Ende (sectie 4.1.2). Door een gedetailleerdere analyse van deze grootverbruikers is het mogelijk om gericht maatregelen te treffen.

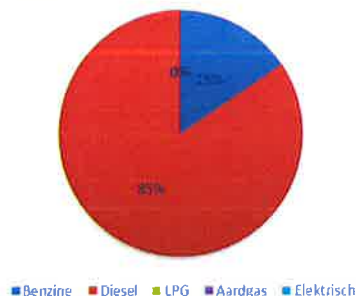
#### 4.1.1 Energiebeoordeling wagenpark 2020

Door jaarlijks een analyse op het wagenpark van Van der Ende uit te voeren, wordt er steeds onderzocht wat de huidige status van het wagenpark is en waar nog verbetering mogelijk is. De analyse is aan de hand van de aangeleverde gegevens vanuit Van der Ende

##### Algemene informatie wagenpark

Het wagenpark bestaat in 2021 uit 60 auto's. De komende jaren zal er worden gereduceerd op de CO<sub>2</sub>-uitstoot van het wagenpark. Niet alle medewerkers met een auto van de zaak hebben de beschikking over een tankpas. Verder zijn de beschikbare cijfers aangeleverd via Ed van der Schans en verwerkt in het document Template CO<sub>2</sub>-prestatieladder, Berekening; Dashboard. De komende jaren wordt het beleid omtrent het wagenpark verder uitgewerkt en wordt elektrisch rijden meer gestimuleerd.

#### Verdeling CO<sub>2</sub>-uitstoot per brandstoftype



**Figuur 2: Verdeling CO<sub>2</sub>-uitstoot per brandstoftype**

##### Elektrische auto's

Het aantal elektrische auto's gaat de komende jaren toenemen. Sinds 2022 zijn meerdere personeelsleden overstapt op elektrisch rijden. In de CO<sub>2</sub>-footprint van 2022 zal dit duidelijk worden.

##### Verbeterpotentieel

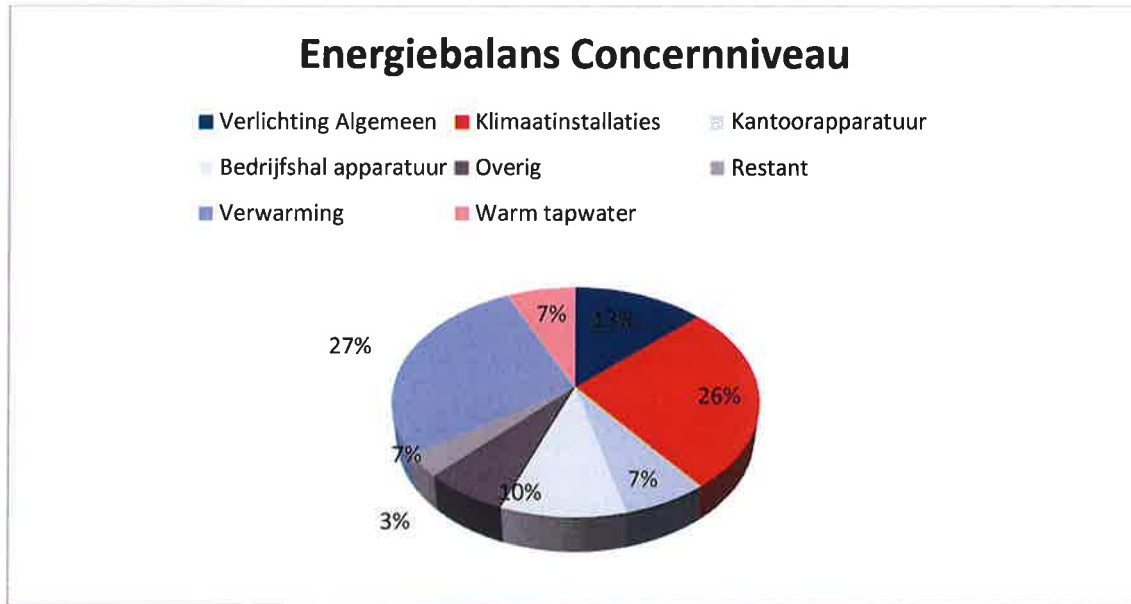
Vanuit de energiebeoordeling van het wagenpark worden de volgende punten aangedragen als mogelijke verbetering:

- Inzet van full-elektrische personenauto's en bestelauto's.
- Als een elektrische auto niet mogelijk of gewenst is de auto vervangen door zuinigere voertuigen (minder gr CO<sub>2</sub>/km).

- Het plaatsen van laadpalen.
- Betere kilometerregistratie, zodat er meer inzicht in de verbruiken van het wagenpark en materieel wordt verkregen.
- Het terugkoppelen van brandstofverbruik aan medewerkers. Dit is echter afhankelijk van verbeterde dataverwerking.

#### 4.1.2 Energiebeoordeling panden

Van der Ende heeft drie locaties. Twee hiervan zijn gevestigd in Nederland en één hiervan is gevestigd in België. Voor de locaties in Nederland is een Erkende Maatregellijst ingevuld, in totaal drie stuks. Twee lijsten voor bedrijfshallen en één lijst voor kantoren. Aan de hand van de energieverbruiken is een energiebalans aan de hand van kengetallen opgesteld.



Energievorm	CO2	%
Verlichting Algemeen	38	13,1%
Klimaatinstallaties	76	26,3%
Kantoorapparatuur	19	6,6%
Bedrijfshal apparatuur	28	9,8%
Overig	19	6,6%
Restant	9	3,3%
Verwarming	79	27,5%
Warm tapwater	20	6,9%
<b>Totaal</b>	<b>289</b>	<b>100%</b>

**Figuur 3: Energiebalans concernniveau**

De locaties in Nederland hebben beide een loods en een kantoorgedeelte. Qua grote zijn de locaties niet met elkaar te vergelijken. De locatie Maasdijk is vele malen groter, wordt vele malen meer energie verbruikt en werkt ook meer personeel. Wanneer gekeken wordt naar het gasverbruik is locatie Maasdijk verantwoordelijk voor 74% van de totale gasuitstoot en voor elektra is dit zelfs 93%. Maatregelen op deze locatie zullen meer effect hebben dan maatregelen op de overige twee locaties.

Per vierkante meter scoort de locatie in Maasdijk het slechts met 38 kWh per vierkante meter. Oss verbruikt gemiddeld 33 kWh per vierkante meter en België scoort het best met een verbruik van 3,2 kWh per vierkante meter. Hier is wel de kanttekening dat het verbruik van België niet volledig beschikbaar is.

### Verbeterpotentieel

- Betere registratie van elektriciteit- en gasrekeningen van locatie in België.
- Verduurzamen van panden door uitvoeren van erkende maatregelen.
- Opwekken en inkopen van groene stroom

## 4.2 KPI's om voortgang te monitoren

Door het opstellen van realistische doelstellingen en het monitoren van de voortgang hierop, creëert Van der Ende meer grip op haar processen. Op deze manier is Van der Ende in staat snel bij te sturen indien nodig, om het einddoel te behalen. Daarom houdt Van der Ende in haar managementsysteem (duurzaamheidsdashboard) kritieke prestatie-indicatoren bij om de voortgang van het CO<sub>2</sub>-reductiebeleid te monitoren. In dit dashboard bevinden zich naast de KPI's, die jaarlijks worden berekend, de reductiemaatregelen en reductiedoelstellingen. Op deze manier wil Van der Ende grip krijgen en behouden op haar duurzaamheidsportefeuille. Voor onderstaande KPI's zal Van der Ende een reductiedoelstelling formuleren. Onderstaande KPI's omvatten alle thema's van de Footprint en zijn zodanig verdeeld over de thema's dat het eenduidige informatie op zal leveren.

#	KPI (Meeteenheid)
<b>Totaal</b>	<i>Totale CO<sub>2</sub> uitstoot concern Enhold B.V. naar omzet (ton CO<sub>2</sub>/miljoen euro omzet)</i>
<b>Scope 1+2+BT: zakelijke reizen</b>	<i>Totale uitstoot wagenpark + zakelijke reizen naar omzet (ton CO<sub>2</sub>/miljoen euro omzet)</i>
<b>Scope 1+2: Panden</b>	<i>Totale uitstoot scope 1+2 panden naar omzet (ton CO<sub>2</sub>/ miljoen euro omzet)</i>

De gekozen KPI's in het dashboard zijn zo gekozen dat het eenduidige informatie verstrekt over de voortgang. Daarom is ervoor gekozen om elke CO<sub>2</sub>-emissiestroom te standaardiseren en dan zowel de absolute waarde als de gestandaardiseerde waarde van de energiestroom mee te nemen in het managementsysteem als KPI. Daarom wordt bijvoorbeeld ook de uitstoot van het wagenpark per auto berekend en de CO<sub>2</sub>-uitstoot van elk pand afzonderlijk bijgehouden. De keuze voor deze KPI's is ingegeven doordat deze meetgegevens elk jaar makkelijk meetbaar zijn en overzichtelijk maken welke energiedragers bijsturing vereisen. Door de keuze van deze set aan KPI's is de fluctuerende omzet van het concern Van der Ende niet langer een issue om te nuttige conclusies te kunnen trekken.

Buiten de KPI's, die focussen op de uitstoot van CO<sub>2</sub> door Van der Ende, wordt ook bijgehouden welke stappen Van der Ende zet richting de CO<sub>2</sub> reductiedoelstelling. Hiervoor moet voor alle panden duurzame elektriciteit worden ingekocht en erkende maatregelen worden uitgevoerd. Om inzichtelijk te maken, welke kritieke prestatie indicatoren (KPI's) Van der Ende jaarlijks meet ter ondersteuning van de drie hoofd KPI's zijn in onderstaande tabel de overige KPI's weergegeven. Van der Ende formuleert alleen doelstellingen voor de drie hoofd KPI's. Deze overige KPI's dienen als ondersteuning om de voortgang te kunnen duiden.

**Tabel 3: Duurzaamheid KPI's Van der Ende**

#	KPI (Meeteenheid)
<b>Scope 1</b>	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot Wagenpark conventionele auto's totaal (ton CO<sub>2</sub>)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot Wagenpark per conventionele auto (ton CO<sub>2</sub>/auto)</i>
	<i>Aantal auto's per miljoen euro omzet (# auto's / miljoen euro omzet)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot gas panden totaal (ton CO<sub>2</sub>)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot gas panden over vloeroppervlakte (ton CO<sub>2</sub>/m<sup>2</sup>)</i>
	<i>Percentage Van der Ende panden gasloos (%)</i>
<b>Scope 2</b>	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot Wagenpark elektrische auto's totaal (ton CO<sub>2</sub>)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot wagenpark per elektrische auto (ton CO<sub>2</sub>/auto)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot stadswarmte panden totaal STEG (ton CO<sub>2</sub>)</i>
	<i>Percentage auto's van totaal rijdend op duurzame brandstoffen (%)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot elektriciteit panden totaal (ton CO<sub>2</sub>)</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot elektriciteit panden over vloeroppervlakte (ton CO<sub>2</sub>/m<sup>2</sup>)</i>
	<i>Percentage verbruik groene stroom met Nederlandse GVO (%)</i>
<i>Percentage zelf opgewekte energie van het totale verbruik (%)</i>	

<b>Scope 3</b>	<i>Business travel totaal (ton CO<sub>2</sub>)</i>	
	<i>Business travel naar omzet (ton CO<sub>2</sub>/ miljoen euro omzet)</i>	
<b>Totaal</b>	<i>Totale CO<sub>2</sub>-uitstoot concern Van der Ende (ton CO<sub>2</sub>)</i>	
	<i>Totale CO<sub>2</sub> uitstoot concern Van der Ende naar omzet (ton CO<sub>2</sub>/miljoen euro omzet)</i>	
<b>Communicatie</b>	<i>Intern communiceren over beleid en voortgang (# keer/jaar)</i>	
	<i>Extern communiceren over beleid en voortgang (# keer/jaar)</i>	
	<i>Aantal keteninitiatieven van Van der Ende (#)</i>	
	<i>CO<sub>2</sub> emissie inventaris presenteren (# keer/jaar)</i>	
<b>Pandniveau</b>	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot elektriciteit (ton CO<sub>2</sub>)</i>	<i>Elk bedrijfspand afzonderlijk</i>
	<i>CO<sub>2</sub>-uitstoot gas (ton CO<sub>2</sub>)</i>	<i>Elk bedrijfspand afzonderlijk</i>

## 5. Reductiedoelstellingen

In dit hoofdstuk worden ambitieuze, maar realistische doelstellingen geformuleerd voor de komende drie jaar. Van der Ende wil afgerekend worden op haar hoofddoelstelling, maar formuleert ook een tweetal subdoelstellingen voor scope 1 en scope 2 plus zakelijk vervoer. Deze reductiedoelstellingen zijn opgesteld aan de hand van doelstellingen en het beleid van sectorgenoten.

### 5.1 Vergelijking met sectorgenoten

Om een helder beeld te vormen van waar Van der Ende qua CO<sub>2</sub>-reductiebeleid staat, heeft Van der Ende een aantal van haar concullega's het CO<sub>2</sub>-reductiebeleid onderzocht. Van der Ende is actief in een aantal wezenlijk verschillende markten. Om deze reden wordt het CO<sub>2</sub>-reductiebeleid van een aantal van de belangrijke concullega('s) geanalyseerd, waarbij de concullega's directe concurrenten zijn van een van de diensten die Van der Ende levert.

#### 5.1.1 JB Pompen

JB-groep is uitgegroeid tot een service en groothandelsbedrijf voor alle soorten pompen, nevelinstallaties en constructies voor de tuinbouw, bouw en industrie. JB Pompen is een concurrent voor Van der Ende Pompen B.V. JB Pompen heeft geen CO<sub>2</sub>-prestatieladder certificaat. De site leert als snel dat er geen specifieke duurzaamheidsdoelstellingen zijn gecommuniceerd of geformuleerd om de CO<sub>2</sub>-uitstoot te verminderen.

#### 5.1.2 Hatenboer

Hatenboer levert waterbehandelingspecialisten zoals ingenieurs, ontwerp- en productieprofessionals. Ook Hatenboer heeft geen CO<sub>2</sub>-prestatieladder certificaat maar heeft wel diverse ISO-certificeringen gericht op duurzaamheid. De missie luidt ook als volgt: *'Onze wereldwijde klantenkring duurzaam voorzien van water van de juiste kwaliteit'*. De missie gecombineerd met de ISO-certificaten laat zien dat Hatenboer bezig is met duurzaamheid in de breedste zin van het woord. Er zijn geen cijfers aanwezig met betrekking van CO<sub>2</sub>-reductie.

#### 5.1.3 Kanters B.V.

Kanters B.V. is specialist op het gebied van afvalwater en gemalen, van ontwerp tot en met installatie, realisatie, renovatie en onderhoud. De website van Kanters B.V. leert dat ze al sinds 2015 gecertificeerd zijn voor de CO<sub>2</sub>-prestatieladder. De afgelopen jaren is Kanters B.V. actief bezig geweest met het reduceren van de CO<sub>2</sub>-uitstoot. In absolute zin is dit de afgelopen jaren gestegen, echter per fte is de uitstoot link gedaald. De CO<sub>2</sub>-uitstoot in scope 2 is teruggebracht naar 0.

#### 5.1.4 Remondis

Remondis Nederland is, net als Van der Ende, voornemens om zich te laten certificeren op CO<sub>2</sub>-prestatieladder niveau 3. De doelstelling is om in 2025 de uitstoot met 14,5% te verlagen ten opzichte van 2021. Enkele onderdelen waar Remondis maatregelen op gaat treffen zijn: het elektrificeren van het wagenpark, plaatsen van zonnepanelen, energiescans per vestiging uitvoeren en werken met HVO (duurzame) brandstof. De meeste CO<sub>2</sub>-uitstoot zit in scope 1.

#### 5.1.5 Conclusie vergelijking sectorgenoten

Van de bovenstaande bedrijven hebben Kanters B.V. en Remondis CO<sub>2</sub>-reductiebeleid en hebben een CO<sub>2</sub>-prestatieladder niveau 3 behaald. De overige bedrijven zijn bezig met duurzaamheid in de breedste zin van het wordt door maatschappelijk verantwoord te ondernemen of verschillende ISO-certificaten te behalen. In vergelijking met Kanters B.V. en Remondis ligt het doel bij Van der Ende wat hoger qua percentage, in absolute getallen is het lager bij Van der Ende. Al met al kan gezegd worden dat Van der Ende zich classificeert op basis van bovenstaande sectorgenoten en de reeds genomen en opgestelde maatregelen voor het wagenpark en de panden, op het gebied van CO<sub>2</sub>-reductie, als middenmoter.

Volgens de maatregelenlijst van SKAO behaald Van der Ende een overall gemiddelde score van A Standaard/AB.



## 5.2 Reductiedoelstellingen

Van der Ende heeft zichzelf als doel gesteld om voor 2025 onderstaande CO<sub>2</sub>-reductie te realiseren.

### **Scope 1, Scope 2 en Business travel doelstelling Van der Ende**

**Van der Ende wil voor 2025 ten opzichte van 2021 20% minder CO<sub>2</sub> uitstoten**

Bovengenoemde doelstelling wordt gerelateerd aan de behaalde omzet. Van der Ende wil op deze hoofddoelstelling worden afgerekend. Deze doelstelling van Van der Ende is nader gespecificeerd in de volgende twee subdoelstellingen voor scope 1 en scope 2.

### **Doelstelling Van der Ende: Scope 1**

**Van der Ende wil voor 2025 ten opzichte van 2021 5% minder CO<sub>2</sub> uitstoten op het wagenpark en de business travel.**

Deze doelstelling wordt grotendeels behaald door het implementeren van maatregelen gericht op het reduceren van de uitstoot van het wagenpark en materieel in scope 1 en scope 2, omdat Van der Ende hierop de meeste invloed heeft. Op de uitstoot als gevolg van Business travel heeft Van der Ende beperkte invloed en daarnaast heeft dit ook een beperkte impact op de totale uitstoot. Om te voorkomen dat er een verschuiving plaatsvindt van de uitstoot tussen het wagenpark en Business travel worden beide emissiestromen samengevoegd in één doelstelling.

### **Doelstelling Van der Ende: Panden (Scope 2)**

**Van der Ende wil voor 2025 ten opzichte van 2021 36% minder CO<sub>2</sub> uitstoten**

Deze doelstelling betreft elektriciteitsverbruik. De reductie, die behaald zal worden voor 2025, is zeer fors. Van der Ende is echter voornemens om alle elektriciteit van de panden groen in te kopen en een groot aantal maatregelen in de panden uit te voeren.

De beoogde reductie voor 2025 resulteert in de volgende jaarlijkse doelstellingen:

**Tabel 4: Jaarlijkse gekwantificeerde CO<sub>2</sub>-reductie doelstelling tot 2025**

<b>Jaarlijkse doelstellingen scope</b>	<b>2023</b>	<b>2024</b>	<b>2025</b>
<b>Totaal</b>	<b>-5%</b>	<b>-15%</b>	<b>-20%</b>
<b>Scope 1</b>	<b>-3%</b>	<b>-4%</b>	<b>-5%</b>
<b>Doelstelling Van der Ende: Panden (Scope 2)</b>	<b>-7%</b>	<b>-26%</b>	<b>-36%</b>

De maatregelen die voor de beoogde reductie moeten zorgen zijn opgenomen in hoofdstuk 6 waarin ook de reductie per maatregel, planning, verantwoordelijken en de status van de voortgang zijn opgenomen.

## 6. Reductiemaatregelen

In dit hoofdstuk worden de reductiemaatregelen van Van der Ende weergegeven voor de subdoelstellingen. De reductiemaatregelen in sectie 6.1 zijn gericht op het reduceren van CO<sub>2</sub> voor het wagenpark en Business-travel. Vervolgens worden in sectie 6.2 de reductiemaatregelen, die zich focussen op de panden, beschreven. Voor de reductie is per maatregel de planning, verantwoordelijkheden en de status van de voortgang opgenomen. De implementatie van de maatregelen resulteert in het behalen van de doelstellingen in hoofdstuk 5. Indien de maatregelen onvoldoende effect hebben dan zal door de duurzaamheidsmanager worden bijgestuurd.

Het plan van aanpak omtrent reductiemaatregelen is samengesteld op basis van de input van medewerkers, keteninitiatieven en Erkende Maatregellijst. De maatregelen hebben een (in)directe invloed op de energiestromen van Van der Ende en daarmee op de CO<sub>2</sub>-emissies. Daarnaast worden de analysesresultaten geëvalueerd door de verantwoordelijke voor de CO<sub>2</sub>-prestatieladder binnen Van der Ende. Tenslotte publiceert de SKAO ook ieder jaar een lijst met reductiemaatregelen, die vergelijkbare bedrijven reeds hebben geïmplementeerd, als hulpmiddel.

Al deze input resulteert in het plan van aanpak, dat volgens Van der Ende de potentie heeft om de jaarlijkse CO<sub>2</sub>-doelstellingen te behalen. Mocht bij de jaarlijkse voortgangsrapportage blijken dat er bijsturing vereist is om de doelen te behalen, zal Van der Ende het plan van aanpak aanpassen.

### 6.1 Reductiemaatregelen Scope 1

Om de jaarlijkse reductiedoelstellingen omtrent zakelijk reizen te behalen zijn een aantal reductiemaatregelen opgesteld. In onderstaande tabellen zijn deze weergegeven met een korte toelichting, het totale reductiepotentieel, de verantwoordelijke afdeling, overige stakeholders en de planning van de implementatie. Het reductiepotentieel is vergeleken met de totale uitstoot van het wagenpark, materieel en Business travel van het basisjaar 2021.

#### *Elektrificeren van het wagenpark.*

<b>Toelichting</b>	De komende jaren is de verwachting dat het aantal elektrische rijders zal stijgen. Als doelstelling heeft Van der Ende gesteld om minimaal vijf elektrische auto's te hebben voor 2025 om de doelstelling te behalen. Dit komt bovenop de reeds bestelde elektrische auto's.		
<b>Reductie potentieel</b>	-5%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Wagenparkbeheerder/HR		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie, werknemers		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-3%	-4%	-5%

#### *Anders inregelen afspraken voor zakelijke reizen*

<b>Toelichting</b>	De komende jaren zal een plan worden uitgewerkt om het zakelijk reizen te verminderen. Wellicht dat het mogelijk is om sommige afspraken of trainingen online te volgen/te geven. Doordat zakelijk vervoer zo'n klein aandeel heeft in de totale uitstoot zal dit niet oplopen tot bepaalde percentages van reductie.		
<b>Reductie potentieel</b>	-0%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Wagenparkbeheerder/HR		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie, werknemers		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-%	-%	-%

### **Aanpassen wagenpark beleid omtrent elektrisch rijden**

<b>Toelichting</b>	Momenteel wordt elektrisch rijden niet actief gestimuleerd voor de medewerkers met een auto van de zaak. Wanneer een personeelslid elektrisch wilt gaan rijden is het mogelijk, actief beleid hierop is niet aanwezig. Door hier beleid op te gaan voeren is het mogelijk om de komende jaren de doelstelling te gaan behalen. Een direct percentage is niet te koppelen aan deze maatregel.		
<b>Reductie potentieel</b>	n.v.t.		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Wagenparkbeheer/HR		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-0%	-0%	-0%

## **6.2 Reductiemaatregelen panden (Scope 1, Scope 2)**

Om de jaarlijkse reductiedoelstellingen omtrent de uitstoot van de panden te behalen zijn een aantal reductiemaatregelen opgesteld. In onderstaande tabellen zijn deze weergegeven met een korte toelichting, het totale reductiepotentieel, de verantwoordelijke afdeling, overige stakeholders en de planning. Het reductiepotentieel is vergeleken met de totale elektriciteits- en gasuitstoot van het basisjaar 2021.

### **6.2.1 Reductiemaatregelen panden scope 1**

#### **Isolatie leidingen en appendages Cv Oss**

<b>Toelichting</b>	Het isoleren van leidingen en appendages zorgt voor minder warmteverlies op plekken waar geen warmte nodig is. Door het beperken van het warmteverlies ontstaat er reductie op het gasverbruik en direct op de CO <sub>2</sub> -uitstoot.		
<b>Reductie potentieel</b>	1%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Duurzaamheidsverantwoordelijke		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie/Inkoop		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-0%	-1%	-0%

#### **Isolatie leidingen warmtapwater Oss**

<b>Toelichting</b>	Het isoleren van het warmtapwater zorgt ervoor dat er minder warmte verloren gaat via de leidingen. Hierdoor is er minder gasverbruik nodig om warm water te krijgen.		
<b>Reductie potentieel</b>	-1%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Duurzaamheidsverantwoordelijke		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie/Inkoop		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-0%	-1%	-0%

#### **Isolatie leidingen en appendages locatie Maasdijk**

<b>Toelichting</b>	Het isoleren van leidingen en appendages zorgt voor minder warmteverlies op plekken waar geen warmte nodig is. Door het beperken van het warmteverlies ontstaat er reductie op het gasverbruik en direct op de CO <sub>2</sub> -uitstoot.		
<b>Reductie potentieel</b>	-1%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Duurzaamheidsverantwoordelijke		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie/Inkoop		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-0%	-1%	-0%

## 6.2.2. Reductiemaatregelen panden scope 2

### Inkopen groene stroom locatie Maasdijk.

<b>Toelichting</b>	Door groene stroom in te kopen wordt de CO <sub>2</sub> -uitstoot van elektriciteit op locatie Maasdijk naar 0 gebracht. De inkoop van groene stroom zal geregeld worden zodra de huidige contracten aflopen.		
<b>Reductie potentieel</b>	-29%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Inkoop		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie/Duurzaamheidsverantwoordelijke		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-0%	-29%	-0%

### Inkopen groene stroom locatie Oss

<b>Toelichting</b>	Door groene stroom in te kopen wordt de CO <sub>2</sub> -uitstoot van elektriciteit op locatie Oss naar nul gebracht. De inkoop van groene stroom zal geregeld worden zodra de huidige contracten aflopen.		
<b>Reductie potentieel</b>	-2%		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Inkoop		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie/Duurzaamheidsverantwoordelijke		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-0%	-2%	-0%

### Vervangen TLD-verlichting en vluchtwegaanduiding naar LED

<b>Toelichting</b>	Vervanging van de verlichting zorgt voor een reductie in het elektra verbruik. Doordat de elektriciteit ook groen ingekocht gaat worden zal dit geen directe gevolgen hebben voor de CO <sub>2</sub> -uitstoot maar wel voor de elektra kosten.		
<b>Reductie potentieel</b>	n.v.t.		
<b>Verantwoordelijke afdeling</b>	Duurzaamheidsverantwoordelijke		
<b>Overige stakeholders</b>	Directie/Inkoop		
<b>Planning</b>	2022	2023	2024
	-	-	-